

Landbrugets karakter i mange ulande gør det nødvendigt at skelne mellem husholdningsafgrøder, som hovedsagelig giver familien den daglige føde og som er udenfor pengeøkonomien, og afgrøder der hovedsagelig dyrkes med salg for øje. Fattige bønder vil ofte søge at anvende kunstgødning og pesticider på salgsafgrøderne, mens det sjældent er tilfældet med husholdningsafgrøderne. Dyrkning af husholdningsafgrøder foregår på traditionel måde uden brug af pesticider og kunstgødning.

De fleste steder er udbyttet af en sådan landbrugsproduktion meget lav, bl.a. fordi jorden er blevet udpint efter mange års dyrkning uden brakperioder og tiltagende erosion. Jorden mangler næringsstoffer. Sådanne traditionelle jordbrug er ikke bæredygtige. Og de kan næppe kaldes økologiske, selvom man hverken bruger kunstgødning eller pesticider, fordi de ikke tilbagegiver den nødvendige næring til jordbunden.

I Afrika har landbruget i de sidste tyve år taget mere næringsstof fra jorden, end der er blevet tilført. Gennemsnitsforbruget af kunstgødning i Afrika er 10 kilo per hektar. Til sammenligning er det 200-300 kilo i Europa. Korrekt anvendelse af kunstgødning vil derfor kunne have en positiv miljøvirkning, hvis man kan få plantenæringsstoffet, som er blevet fjernet, tilbage i den udpinte afrikanske jord.

Der er naturligvis grund til at være på vagt over for de lande, hvor kunstgødning anvendes i stort omfang og anvendes forkert. Det giver problemer med for mange næringsalte i vandløb, søer og havområder. Men de lande, der virkelig har et fødevarer- og fattigdomsproblem, bruger som nævnt næsten ingen kunstgødning.

Det kan desværre konstateres, at mange bønder i ulande anvender kunstgødning og pesticider forkert ud fra et ønske om at øge udbyttet af deres salgsafgrøder. Der sprøjtes mange flere gange, end det er nødvendigt. Det indebærer stor risiko for både miljøet og deres helbred. På dette område er det Danida's politik at støtte aktiviteter inden for integreret plantebeskyttelse (Integrated Pest Management), som bl.a. går ud på at træne bønder i at vurdere skadedyrssituationen i egen mark, førend de eventuelt sprøjter. Integreret plantebeskyttelse indeholder også andre elementer bl.a. kulturtekniske, som er medvirkende til forebyggelse af angreb. Kemisk bekæmpelse er den sidste udvej, når alle andre metoder er utilstrækkelige til at standse alvorlige angreb.

Andre metoder til at forbedre jordbundsstanden har indgået og indgår stadig som meget vigtige komponenter i mange af Danidas projekter, ikke mindst i Afrika. Dette gælder f.eks. træplantningsprojekter i forskellige former. De jordbundsforbedrende tiltag, som Danida gennem de seneste 10-15 år har bidraget til at gennemføre, kan betragtes som forudsætningen for et forbedret jordbrug og for større landbrugsudbytter, hvad enten dette sker i traditionelle, moderne eller økologiske dyrkningssystemer. Danida's støtte til de mange jordforbedrende og erosionsforebyggende aktiviteter kan betragtes som en essentiel del af en »økologisk omlægning« til et forbedret bæredygtigt jordbrug med større udbytter for de mange subsistensjordbrug, hvor jorden stadig dyrkes uden brug af kunstgødning og pesticider.

Den fattige bonde i ulandene kan »ikke omlægge økologisk« uden at tage økonomien i betragtning. Den fattige bondes hovedinteresse er at producere tilstrækkeligt for familiens overlevelse, og de fleste ville bruge både kunstgødning og pesticider, hvis de havde råd til at købe dem.

I Danidas støtte til integreret plantebeskyttelse projekter indgår undervisning af bønderne i, hvordan forbruget af sprøjtemidler kan reduceres eller helt undgås. Selvom integreret plantebeskyttelse ikke kan anvendes i økologisk jordbrug i henhold til IFOAM's definitioner, medvirker disse projekter stærkt til en omlægning til et bedre »økologisk og økonomisk bæredygtigt« jordbrug, især for bønder som allerede bruger pesticider.

De jordbundsforbedrende- og plantebeskyttelsesaktiviteter, som Danida støtter inden for jordbrug i ulandene, har målsætninger, som stemmer overens med IFOAM's målsætninger. Men mens IFOAM hverken tillader brug af kunstgødning eller kemiske pesticider, går Danida ind for at bruge kunstgødning og pesticider i det begrænsede omfang, det er nødvendigt for at skabe et bæredygtigt jordbrug for de fattige bønder i ulandene.

Det er en velkommen udvikling, når rige lande som Danmark søger at omlægge landbrugsproduktionen efter mere økologiske principper. Med ovenstående har jeg ønsket at vise, at problemstillingen er mere nuanceret, når det drejer sig om de fattigste ulande med stort befolkningspres og et behov for at øge produktionen af fødevarer.